

Потым я заўважыла, што Кузя ўвесь час за мной назірае. Нібы нечаму вучыцца ў мяне. Першы раз я гэта заўважыла, калі ён самастойна адчыніў дзверы ў мой пакой. Я пайшла да сябе і механічна зачыніла дзверы. Чую, Кузя за дзвярыма стаў мяўкаць. Потым падскочыў і прырднімі лапамі павіс на дзвярнай ручцы. Дзверы адчыніліся. Кузя ўвайшоў і спакойна лёг на мае ногі.

У маім пакоі ля ложка стаіць таршэр. Ад лямпчак звісае шнурок. Пацягну яго ўніз – лямпачкі запальваюцца. Пацягну другі раз – гаснуць. Адночы ўдзень кот сеў на табурэт, на якім стаіць хатні тэлефон, і дзвюма прырднімі лапамі стаў шморгаць за шнурок. Запаліць святло, потым пагасіць. Запаліць – пагасіць. Такая гульня яму вельмі падабалася.

Летам мы жылі на дачы ля самага лесу. Кузя сядзеў побач і глядзеў, што я раблю. Нават нюхаў трыя грыбы, якія я клала ў міску. Потым пайшоў за мной у лес. Абагнаў і патрусіў наперадзе. Калі бачыў грыб – садзіўся ля яго і клікаў мяне. Мяўкаў. Чакаў, каб падышла і зрэзала грыб. Так было некалькі разоў. Потым, відаць, яму надакучыла чакаць мяне, і Кузя пачаў сам выцягваць грыбы з зямлі і ў зубах несці мне ў кошык. Ні разу не памыліўся, не сарваў паганца. Прыносіў толькі такія, якія збіралася я.

Былі ў Кузі і любімыя грыбы – падасінавікі. Калі ён бачыў здалёк чырвоны капялюш, то куляй імчаўся туды, асцярожна браў у зубы ножку грыба, выцягваў з зямлі і нёс мне.

Потым Кузя знайшоў у лесе невялічкую палянку, на якой густа раслі тоўсценькія лісічкі. Насіць па адной не стаў. Прыбег да мяне, схопіў за калашыну і пацягнуў за сабой. Я ледзь паспявала за катом. Між дрэў убачыла шмат лісічак. Нарэзала цэлы кошык.

А аднойчы ў лесе прапаў мой Кузя. Клікала, клікала – цішыня ў адказ. Пачала ўсур'ёз хвалявацца. Іду міма старой, вялізнай, разлапістай елкі і раптам бачу: высоўваецца з-пад яе знаёмы чорны пушысты хвост, задраны кверху. Я спынілася, чакаю, што гэта кот мой цягне задам. Аказваецца, вялізны-вялізны баравік. Чысценькі, ніводнай чарвіначкі. Такога прыгажуня я за жыццё сваё не бачыла.

Хваліла коціка, а ён сядзеў такі задаволены, нібы разумеў, які цуд выцягнуў з-пад елкі.

Галіна Ануфрыеўна нарадзілася 15 студзеня 1927 года ў гарадскім пасёлку Клічаў. У 1932 годзе сям'я пераехала ў Мінск. Да вайны скончыла шэсць класаў сярэдняй школы. Пасля вайны экстрэнам здала экзамены за дзесяцігодку (1945). У 1950 годзе скончыла аддзяленне журналістыкі філалагічнага факультэта БДУ.

Працавала радыёжурналістам, літаратурным супрацоўнікам часопіса «Сельская гаспадарка Беларусі». З 1959 да 1977 года была рэдактарам аддзела часопіса «Работніца і сялянка», з 1977 года загадвала аддзелам нарыса, а з 1979 была адказным сакратаром часопіса «Полымя». З 1982 па 1988 гг. узначальвала бюро прапаганды мастацкай літаратуры СП БССР.

Літаратурнай працай займалася з 1953 г. Пісала нарысы, артыкулы. У 1959 г. апублікавала першае апавяданне “Блакiтныя канверты”.

Творы пісьменніцы перакладаліся на армянскую і рускую мовы.

Васілеўская Г. Маланка ўначы: Дакум. аповесць: Для сярэд.узросту / Іл.В.Ягораў. - Мн.: Дзяржвыд БССР, 1963.

Васілеўская Г. Я еду на вярблюдзе: [аповесць: для сярэдняга школьнага ўзросту] / Галіна Васілеўская. - Мінск: Беларусь, 1970.

Василевская Г. Две дороги: [документальные повести: для среднего школьного возраста: перевод с белорусского] / Галина Василевская. - Минск: Мастацкая літаратура, 1977.

Василевская Г. Рисунок на снегу: Докум. повесть: Для мл.школ.возраста / Пер. с белорус. В.Щепотев. - М.: Дет.лит., 1971.

Василевская Г. Прощай, Грушовка: Повесть-хроника / Пер. с белорус. М.Мусиенко. - М.: Дет.лит., 1984.

Василевская Г. Рисунок на снегу / Авториз. Пер. с белорус. М.Горбачева. - М.: Мол.гвардия, 1971.

Василевская Г. Я еду на верблюде: Повесть: Для сред. шк. возраста / Пер. В.Машкова. - Мн.: Мастац.літ., 1974.

Василевская Г. Молния в ночи: Докум. повесть: Для сред. и ст. возраста / Авториз. пер. с белорус. Н.Марушкевича. - Мн.: Беларусь, 1965.

Галіна

Васілеўская

(15.01.1927-06.10.2017)

Васілеўская Г. Юныя назаўсёды: Аповесці: [Для сярэд.шк.узросту] / Маст.Г.Я.Скамарохаў. - Мн.: Юнацтва, 1983.

Васілеўская Г. Малюнак на снезе: Дакум.аповесць: Для сярэд. і малод. узросту / Г.Васілеўская. - Мн.: Беларусь, 1969.

Васілеўская Г. Бывай, Грушаўка: аповесць-хроніка: [для сярэдняга школьнага ўзросту] / Галіна Васілеўская. - Мінск: Мастацкая літаратура, 1978.

Васілеўская Г. Іх было чацвёра: аповесць, апавяданні / Галіна Васілеўская. - Мінск: Мастацкая літаратура, 2013.

Васілеўская Г. Што помніцца: Аповесць пра дзяцінства В.Харужай: Для сярэд. шк. узросту / Маст. А.І.Карповіч. - Мн.: Юнацтва, 1991.

Васілеўская Г. Крылы, альбо адзін год з жыцця Віталія Пятроўскага: Аповесці: Для сярэд. і ст.шк.узросту / Маст. Т.В. Кубліцкая. - Мн.: Юнацтва, 1987.

Васілеўская Г. Выбранае: аповесці і апавяданні: [для сярэдняга і старэйшага школьнага ўзросту] / Галіна Васілеўская. - Мінск: Юнацтва, 1986.

І адзін у полі воін (урывак)

Думкі, яны нібы вітаюць у паветры, недзе лётаюць самі па сабе, а потым набліжаюцца да цябе, падумаюць, падумаюць і ператворацца ў тваю думку, толькі далёкую...

З групай беларускіх пісьменнікаў я аднойчы паехала ў Лагойск на выступленні. Дзень быў насычаны, і пасля выступлення ў нейкай вялікай майстэрні да мяне падышоў зусім малады чалавек, адзін са слухачоў, і сказаў, што хоча пагаварыць са мной. Я адказала – калі ласка, слухаю вас.

Ён быў вельмі ўсхваляваны, сказаў:

— Не, не, тут нельга. Трэба, каб нас ніхто не мог пачуць.

Зайшлі ў нейкае невялікае памяшканне і ён пачаў:

— Гэта гісторыя майго бацькі. Ён – абаронца Брэсцкай крэпасці. У ноч 22 чэрвеня 1941 года быў вартавым. Ноч – ціхая. Гітлераўцы хацелі зайсці ў крэпасць ціха, непрыкметна, без шуму, без стрэлаў. Таму вартавых забівалі кінжаламі. Бацька ўбачыў, як салдат не ў нашай форме кінжалам забіў яго сябра, які таксама быў вартавым. І яны хадзілі так, каб адзін другога бачыў. Доўга не думаючы, бацька стрэліў са сваёй вінтоўкі і забіў чужога салдата. Гэта з нашага боку быў першы стрэл у Вялікай Айчыннай вайне. І першы забіты гітлеравец. Гэты стрэл разбудзіў крэпасць. Ціхі захоп крэпасці ў фашыстаў сарваўся.

Потым, праз месяц, нават больш, бацька трапіў у палон, быў у фашысцкім канцлагеры, адтуль уцёк і, доўга блукаючы начамі па Еўропе, вярнуўся дадому ў Лагойск.

Калі скончылася вайна, за тое, што бацька быў у нямецкім палоне, яго арыштавалі і адправілі ў савецкі канцлагер недзе ў Сібір. Ён і адтуль уцёк і вярнуўся дадому.

Тады Брэсцкую крэпасць яшчэ не называлі «крэпасць-герой». Пра яе проста маўчалі, пакуль не паехаў туды расійскі пісьменнік Сяргей Смірноў. Толькі пасля яго кніжкі крэпасць назвалі «героем». Многіх абаронцаў, якія былі ў савецкіх турмах, ён вызваліў і таксама яны сталі героямі. Калі Смірноў яшчэ толькі збіраў матэрыял для кнігі, па тэлебачанні ён звяртаўся да майго бацькі і вельмі прасіў яго, каб бацька адазваўся, калі жывы.

А ён, бацька, сядзеў ля тэлевізара і чуў Смірнова, плакаў, чуючы зварот да сябе і... маўчаў. Баяўся, што калі адгукнецца – зноў трапіць у Сібір, і гэта ўжо будзе назаўсёды...

Сваю гісторыю ён раскажаў малодшаму сыну, аднаму. А той – мне. Больш нікому. Расказ мяне, безумоўна, усхваляваў, і, вярнуўшыся ў Мінск, хацела напісаць пра пачутае, але таксама баялася нашкодзіць гэтаму чалавеку. Ён тады яшчэ быў жывы.

Я прыйшла да Кастуся Ціханавіча Кірэнкі, каб параіцца з ім. Выслухаўшы мой аповед, ён сказаў:

— Не, пісаць нельга, можна нашкодзіць чалавеку. Ён жа ўцёк і з савецкага канцлагера. А гэта яму не даруюць. Няхай гадуе сваіх дзяцей.

І я нічога не пісала.

Цяпер у маёй памяці засталася толькі яго прозвішча – Петрашкевіч. Петрашкевіч з Лагойска – чалавек, які ў Вялікую Айчынную вайну зрабіў першы стрэл, забіў першага ворага і разбудзіў крэпасць. І сам потым абараняўся да апошняга разам з усімі героямі.

Наш, беларус.

...Упершыню на тэрыторыю Брэсцкай крэпасці я трапіла тады, калі ніякага мемарыяла там яшчэ не было. Я ўбачыла паўразбураныя будынкі, а ўся плошча ля іх засыпаная пластом патронных гільз. Па іх і хадзілі людзі, што прыезджалі сюды. Я ўзяла жменю гэтых гільз, паклала сабе ў сумку, каб прывезці дадому.

Зайшла потым у рэдакцыю абласной газеты, сказала адкуль іду, паказала гільзы, спытала, чые яны? Мне адказалі, што фашысцкія. І яшчэ я там пачула тады:

— Больш як месяц фашысты не маглі пакарыць крэпасць. Ужо быў нават акупіраваны імі Смаленск, а крэпасць ўсё не здавалася. Фашысты бамбілі яе з самалётаў, абстрэльвалі з танкаў, мінамётаў, залівалі казематы вадой з ракі Мухавец.

І яшчэ... Радзіма не ведала пра іх подзвіг. Ім не скідвалі з самалётаў боепрыпасы, прадукты і медыкаменты. Яны карысталіся толькі тым, што заставаўся ў крэпасці. Даелі нават камбікорм для коней.

Калі ў казематы фашысты пусцілі газ, апошнія, ледзь жывыя абаронцы, вырашылі выйсці, каб па-

мерці пад сонцам. У лахманах, абвязаныя бруднымі, акрываўленымі бінтамі, худыя, даўно няголеныя, яны пакінулі крэпасць.

Гітлераўскі афіцэр, які прымаў палонных, зняў каску ў знак павагі абаронцам. Гэта ж зрабілі і яго салдаты. Афіцэр сказаў ім:

— Вось так грэба абараняць сваю зямлю...

Пра ўчынак афіцэра напісана і ў кнізе Сяргея Смірнова «У пошуках герояў Брэсцкай крэпасці». А ён карыстаўся не толькі ўспамінамі абаронцаў, але і фашысцкімі дакументамі, справаздачамі.

Не магу не назваць яшчэ аднаго выдатнага чалавека, героя. Перад пенсіяй я была ў складзе дэлегацыі СССР ва Украіне. У горадзе Галіч мы бачылі помнік беларусу Леаніду Георгіевічу Бутэліну, лётчыку, малодшаму лейтэнанту, які ў першыя гадзіны вайны, 22 чэрвеня 1941 года, у 5 гадзін 15 хвілін тараніў нямецкі самалёт, бамбардзіроўшчык, ля горада Галіча. Помнік яму называецца «Ікар».

Малодшы лейтэнант – яшчэ зусім малады чалавек. У самалёце ён быў адзін. Значыць, самалёт невялікі. Яго полем стала неба і ў ім варожыя самалёты...

Мы, тады грамадзяне Савецкага Саюза, яшчэ нават не ведалі, што пачалася вайна, мірна спалі. А ён ужо здзейсніў свой подзвіг, відаць, першы подзвіг у Вялікай Айчыннай вайне. І зрабіў яго выдатнейшы сын нашага беларускага народа...

Вось і ўсё, што хавала мая памяць. У адным апаведзе я сабрала разам, здаецца на першы погляд, несумяшчальнае. Але, калі ўдумацца – усімі героямі, іх учынкамі кіравала любоў і дабрыня.

Любоў да Радзімы, да людзей. А без дабрыні хіба можна называць сябе Чалавекам?!

Гэтыя пачуцці ў жыцці – самыя галоўныя. Ва ўсе часы!

Як кот грыбы збіраў

Кузю мне падарыла сяброўка. У коціка быў белы гальштучак і белыя лапкі. Сам жа акуратны і надзіва сімпатычны. Не ведала сяброўка, што ён яшчэ і вельмі кемлівы.

Калі коцік падрас, то спаў толькі ў маім пакоі, на маім ложку. Калі ён уладкоўваўся на маіх нагах, яны адразу ж пераставалі балець.